

УДК 636.4.08 (092)

**БОНДАРЕНКО ОЛЕКСАНДР ПИЛИПОВИЧ – НАУКОВА
СПАДЩИНА ЧЕРЕЗ СТОЛІТТЯ
(ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ПОЧАТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА 130-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

**Маменко О.М., д. с.-г. н., Герасимов В.І., к. с.-г. н.,
Хохлов А.М., д. с.-г. н., Чалий О.І., к. с.-г. н.,**
Харківська державна зооветеринарна академія, МінАПП, м.Харків

Рибалко В.П., д. с.-г. н., Сагло О.Ф., к. с.-г. н.,
Інститут свинарства і АПВ НААНУ, м.Полтава

Цибенко К.І., почесний директор
*ДП ДГ ім.Декабристів (Миргородський р-н, Полтавська обл.),
почесний член НААН України*

Помігун І.А., д.с.-г.н.,
Інститут тваринництва НААНУ, м.Харків

***Анотація.** Наведено біографічні дані та основні результати наукової діяльності професора Бондаренка О.П., котрий є також автором миргородської породи свиней та методів створення нових порід і генотипів.*

***Ключові слова:** Бондаренко О.П., свинарство, сальний тип, миргородська порода, племзавод ім.Декабристів.*

**БОНДАРЕНКО
Олександр Пилипович
(1884-1937)**

Трапляється і так, що науковий доробок вченого видно не зразу після відкриття (створення, наприклад, породи чи системи ведення галузі), а через тривалий час, на котрий навіть не вистачає цілого життя цього вченого.

Постать Олександра Пилиповича Бондаренка стала широко відомою як за його життя, так і заслуговує поваги через століття.

О.П. Бондаренко народився 29 травня 1884 р. в селищі Узруєвського цукрозаводу Чернігівської області.

Після закінчення в 1912 р. Московського сільськогосподарського інституту працював зоотехніком Полтавського земства, де організував метизацію решетилівських і сокільських овець бухарськими каракулями, а та-

Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини

кож перше кооперативне товариство з обробки та збуту смушків.

З 1913-го по 1928 р. Олександр Пилипович очолює відділ тваринництва Полтавської сільськогосподарської дослідної станції. Саме тут особливо яскраво проявляються його організаторські та наукові здібності, зокрема — при створенні сировинної бази Полтавської беконної фабрики та організації 760 парувальних пунктів з кнурами великої білої породи.

У 1925 р. О.П. Бондаренко організовує племрозплідник «Яківці» при Полтавській сільськогосподарській дослідній станції, а в 1927 р. підготував першу в СРСР Державну племінну книгу.

З ініціативи та при активній участі О.П. Бондаренка було розпочато роботу по вивченню місцевих генотипів свиней та створенню миргородської породи.

У племрозпліднику «Яківці», де зараз розміщується станція штучного осіменіння свиней Інституту свинарства НААН України, вперше в зоотехнічній практиці тодішнього Радянського Союзу було виведено 5 високпродуктивних заводських ліній та родин великої білої породи, які відіграли значну роль у покращенні племінного свинарства.

Істотний внесок в поліпшення свинарства України належить професору О.П. Бондаренку, котрим розпочато створення вітчизняної великої білої породи свиней, яка відрізнялася міцною конституцією та хорошою пристосованістю до місцевих умов утримання. За методичним керівництвом професора Бондаренка О. П. було створено ряд цінних ліній і сімейств сального типу продуктивності: Бурана 171 і Урюка 35, сімейств Важної 179, Хорошої 767, Садівниці 168 та інших.

Полтавською дослідною станцією до Державної племінної книги свиней великої білої породи за 1928 – 1930 роки було записано близько 200 хряків і 900 свиноматок, науково-консультаційною радою Наркозему Української РСР намічено заходи з поліпшення місцевих порід і в зоні Полтавської зоотехнічної станції під керівництвом професора Бондаренка О.П. була організована широка парувальна сітка, що дало можливість провести схрещування та поліпшити 80% місцевих свиней. Паралельно була організована перевірка хряків і свиноматок за відгодівельними якостями нащадків.

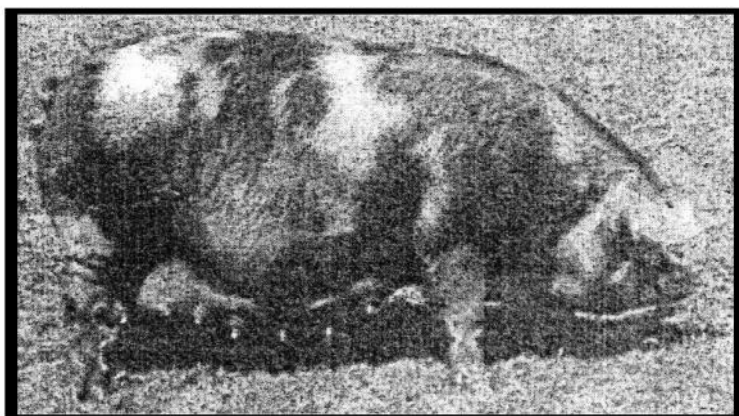
З 1929 р. Олександр Пилипович працює в Українському Інституті експериментальної зоотехнії, організованому на базі відділу тваринництва Полтавської обласної сільськогосподарської дослідної станції. Цей інститут стає базою для створення у 1930 р. Всесоюзного науково-дослідного інституту свинарства (нині Інститут свинарства та агропромислового виробництва НААН України, м. Полтава), а Олександр Пилипович – фактичним його організатором і першим науковим директором. Вже в 1931 р. О.П. Бондаренко розробляє і сприяє публікації «Єдиної програми робіт

науково-дослідних установ по свинарству».

Він проявляє себе талановитим дослідником, здібним педагогом і активним популяризатором зоотехнічних знань.

Результати блискуче здійснених експериментальних робіт з різних проблем галузі свинарства лягли в основу зоотехнічної практики з вдосконалення місцевих непокращених порід свиней. Вчений розробляє також перші науково обгрунтовані норми годівлі свиней в ячмінних кормових одиницях, а також — методи відгодівлі свиней на бекон. Також здійснює перший дослід з контрольної відгодівлі.

На Полтавщині за методичного керівництва професора Бондаренка О.П. при збільшенні поголів'я свиней виконувалася істотна робота з поліпшення їхніх господарсько корисних якостей та пристосованості до місцевих умов і прикладом успішної племінної роботи стало створення нових порід, здійснювалася селекційна робота зі створення миргородської породи, отриманої шляхом складного відтворювального схрещування місцевих коротковухих чорно-рябих тварин з беркширами, середньою білою, великою білою породами, а також з великою чорною і темворсами. В 1939 році на племфермах сформувався значний масив високопродуктивних тварин, що створило підстави в 1940 році розпочати апробацію групи миргородських свиней як породи.

ких свиней як породи.

Можна вважати, що миргородська порода свиней — результат тривалої роботи вчених селекціонерів на чолі з проф. Бондаренком О.П. та активної зацікавленості селян Полтавської губернії (переважно Миргородського, Полтавського і Хорольського повітів), а також деяких повітів Харківської губернії.

Ще у 1911 році Полтавське земство закупило на Харківській сільськогосподарській виставці 4 гнізда поросят породи темворс і 1 гніздо великої чорної породи, які були розміщені саме у Миргородському і Полтавському повітах, і першочергову роль в поліпшенні свиней став відігравати відбір помісів.

Професор Бондаренко О.П., який керував у той час зоотехнічним відділом Полтавської дослідної станції, першим звернув увагу на масив поліпшених рябих свиней Полтавського і Миргородського районів, а в 1923 році ним була представлена на ВСГВ в Москві група миргородських свиней, де спеціалісти її високо оцінили.

Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини

У 1926 році проф. Бондаренко О.П. створив на базі дослідної станції експериментальне стадо миргородської групи свиней і приступив до глибокої селекційної роботи з ним за методом удосконалення «в собі» за господарсько корисними ознаками, а також за порівняльною характеристикою їх з свинями великої білої породи. Дослідження показали, що поросята миргородських рябих свиней містять в своєму тілі жиру, що екстрагується ефіром, на 17% більше, ніж аналоги великої білої породи.

У 1930 році Бондаренко О.П. був призначений директором ВНДІ свинарства і розвернув широкомасштабну роботу, в основному на племфермах, зі створення породи, у 1932 – 1933 роках здійснив обстеження у 15 племфермах і приступив до організації нових, надаючи їм допомогу у відборі племінного матеріалу і в організації племінної роботи.

У 1933р. Олександра Пилиповича направляють на роботу до Української академії сільськогосподарських наук. Тут, у Харкові, з 1934р. він стає і професором Комуністичного університету ім.Артема, де в повній мірі розкривається його талант педагога.

Залишаючись палким прибічником роботи з миргородською породною групою свиней методом відбору, підбору, поліпшеного годування і розведення «в собі», О.П. Бондаренко застосував прилиття крові польсько-китайської породи і досяг підвищення швидкостиглості, оплати корму і поліпшення сальних якостей миргородки. Здійснені селекційні заходи не вплинули на високу пластичність породи до навколишнього середовища і не знизили можливостей для випасання свиней та в роки дефіциту концентрів вимушеного використання в раціонах трав'яного борошна багаторічних бобових культур.

У 1935 році Український інститут тваринництва, де в цей час уже працював проф. Бондаренко О.П., здійснив обстеження стану свинарства в 15 районах Харківської області і разом із Полтавським розплідником – у 6 районах Полтавської області. Всього було обстежено 340 колгоспних ферм і пробонітовано близько 2000 свиноматок та виявлено велику потребу в хряках миргородської породної групи.

У 1940 році ВАСГНІЛ на підставі наданого матеріалу, отриманого в результаті спеціального обстеження масиву миргородської групи свиней, що розводяться методом «в собі» і має високий рівень пристосованості, визнала миргородську породну групу як самостійну вітчизняну породу під назвою «Миргородська» і це рішення затвердив Наркозем СРСР.

Слід зазначити, що в період Великої Вітчизняної війни миргородка зазнала великих втрат як у кількісному, так і, особливо, у якісному відношенні. Кращі тварини, матки і хряки сального типу продуктивності були відправлені окупантами до Німеччини.

Після війни робота з миргородкою була відновлена і були створені

нові ферми і господарства, прикладом якого є Державне підприємство дослідне господарство імені Декабристів в селі Декабристи Миргородського району Полтавської області.

Голова Миргородської райдержадміністрації Яринич Л.М. (перший зліва) та бувший (1973-1999рр) – головний зоотехнік-селекціонер, потім (1999-2008рр) – директор, (2008-2010рр) – виконавчий директор і з 2010р – почесний директор ДП ДГ ім.Декабристів Заслужений працівник сільського господарства України – Катерина Іванівна Цибенко (на фото в центрі) – піклуються про заготівлю концкормів для миргородських свиней.

Відповідно до Постанови МСГ СРСР від 1 серпня 1930 року в 25 км від залізниці міста Миргород і в 120 км від міста Полтава, на території

Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини

колишнього хутору Рокитино був створений промисловий свинарський радгосп, який у 1947 році був реорганізований у племінний радгосп по вирощуванню свиней миргородської породи.

У 1958 році був затверджений як племінний завод по цій породі і на сьогоднішній день є основним єдиним в Україні племінним заводом племінних свиней миргородської породи.

В пам'ять про героїв, що в 1825 році піднялись проти царського самодержавства, маєток яких знаходився поряд в селі Хомутець, господарству було присвоєно ім'я Декабристів.

В 1980 – 1981 рр. в господарство було завезено 200 голів чистопорідних нетелів айширської породи із Фінляндії.

У 1987 році господарство набуло статусу елітного насінневого господарства по вирощуванню елітного насіння всіх зернових, бобових та багаторічних трав.

На сьогодні ДП «ДГ ім.Декабристів» має всього 3481 га земель, в тому числі, сільськогосподарських угідь 3252 га, з них 3151,5 га ріллі.

Всього працюючих, чол.	213
Валова продукція, тис.грн.	9816
Продуктивність праці	
на одного працюючого, грн.	45020
Виробництво:	
- зерна, тонн	604
- молока, тонн	1851
- м'яса, тонн	346
Велика рогата худоба, гол.	939
в т.ч. корови, гол.	403
Свині, гол.	3203

Птиця, гол. 3000;
Трактори, од.26;
Комбайни, од. 5;
Автомобілі вантажні, од. 23;
Автомобілі легкові, од. 8;
Комбікормовий завод, од. 1;
Екструдер кормів, од. 1;
Лінія соєвого молока, од. 2;
Зерносушильний комплекс, од. 1;
Молокопровід в приміщенні, од. 3;
Молокопровід в таборі, од. 2.

Наукову роботу з подальшого удосконалення миргородської породи здійснюють в даний час вчені Інституту свинарства і агропромислового виробництва (м. Полтава) та Інституту тваринництва (м. Харків)

НААН України, а також Харківської державної зооветеринарної академії і Полтавської державної аграрної академії Міністерства аграрної політики та продовольства.

А сам творець методів селекції і цінних порід залишив в історії науки і практики цінні надбання.

Помер О. П. Бондаренко 6 лютого 1937р. у Харкові. Залишена ним наукова спадщина має пізнавальне й практичне значення і в наші дні.

Учасники наради з інтенсифікації свинарства біля скульптурної композиції свиноматки з поросятами (м. Полтава, ІС і АПВ)

Не всі автори цієї статті мали можливість вшанувати пам'ять Олександра Пилиповича на дату 100-річчя з дня його народження, не всі зможуть це зробити тоді, коли настане 150-річчя. Але ми низько вклоняємося великому вченому в повсякденному нашому житті і роботі та при перебуванні біля могили, «пухом земля» та «царства небесного», Олександр Пилиповичу, завжди вдячні видатній людині за плідну працю (на фото: учні біля могили вченого в м.Харкові).

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ О.П. БОНДАРЕНКА

Бондаренко О.П., Анісімов В.М. Досліди безмолочного вирощування

Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини

відлучених поросят / Випуск I, К.-Х.; Держсільгоспвидав, – 1931, – 88 с.

Бондаренко А.Ф. Отходы коммунального питания (гарбич) как корм для свиней / Труды НИИ свиноводства, – В. 7, – 1932, – с. 34-45.

Бондаренко А.Ф. Силосованный корм в рационе свиней / Труды НИИ свиноводства. – В. 7, – 1932, – с. 7-33.

Бондаренко А., Анисимов В. Опыты безмолочного выращивания поросят на растительных кормах,— Сельхозиздат. – 1932, – 96 с.

Бондаренко О.П. Осіння парувальна кампанія у свинарстві, – Х.: Держсільгоспвидав, – 1933, – 32 с.

Бондаренко О.П. Підручник технікуму з свинарства, – Х.: Держсільгоспвидав, –1934, – 158 с.

БОНДАРЕНКО АЛЕКСАНДР ФИЛИПОВИЧ – НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ ЧЕРЕЗ ВЕКА (К 100-ЛЕТИЮ С НАЧАЛА НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И 130-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)

Маменко А.М., д. с.-х. н., Герасимов В.И., к. с.-х. н.,

Хохлов А.М., д. с.-х. н., Чалый А.И., к. с.-х. н.,

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Рыбалко В.П., д. с.-х. н., Сагло А.Ф., к. с.-х. н.,

Институт свиноводства и АПП НААНУ, г.Полтава, Украина

Цибенко К.И., поч. директор

ГП ГГ им. Декабристов (Миргородский р-н, Полтавская обл.)

Помитун И.А., д. с.-х. н., зав. отделом,

Институт животноводства НААН, г. Харьков

Аннотация. В статье наведено биографические данные и основные результаты научной деятельности профессора Бондаренко А.Ф., который является также автором миргородской породы свиней и методов создания новых пород и генотипов.

Ключевые слова: Бондаренко А.Ф., свиноводство, сальный тип, миргородская порода, племзавод им. Декабристов.

BONDARENKO OLEXANDR PYLYPOVYCH – SCIENTIFIC INHERIFANCE (HERITAGE) PAST CENTENARY (TO THE NECESSARY DEGREE OF 130 – A MIVERSARY FROM BIRTH DAY)

Mamenco O.M., Gerasimov V.I., Khokhlov A.M., Chalyy O.I., Rybalko V.P.,
Saglo O.Ph., Zybenko K.I., Pomitun I.A.

Summary. Biography informations and fundamental results of scientific work by professor Bondarenko O.P. who is also author of myrgorod breed pig and methods to establish new breed and genotype are considered in the article.

Key words. Bondarenko O.P., pig-breeding, fatty type, myrgorod breed pig, pedigree plant engrared with the name Dekabrystiv.
